

Spacer pierwszy: Zburzenie

1. Skąd pomysł na temat?

- Data szczególna – 14 lipca 1789 r.
- Zburzenie Bastylii – jak to naprawdę było? Mit a rzeczywistość

Link: [Zdobycie Bastylii. Dlaczego szturm na opustoszałą twierdzę stał się symbolem rewolucji francuskiej? - WielkaHistoria](#)

2. Zburzenie rozumiane umownie – nie tylko jako akt woli, ale też jako popadanie w ruinę.

- miasto Kcynia też doświadczało zburzeń – destrukcja w czasie II wojny światowej – Z czego wynikała? Co było jej celem?
- co pozostało w przestrzeni miasta – pozostałości, ślady, niewielkie akcenty

3. Zadanie dla mieszkańców: Czy rozpoznajesz wszystkie obiekty widoczne na przygotowanych planszach? Czy umiesz wskazać, gdzie się znajdowały?

4. Trasa:

1. Figury świętych znajdujące się wzdłuż ściany Kalwarii (ul. Rynek)

Na cokółach przed Kalwarią znajdowały się figury świętych: św. Wawrzyńca (po lewej) oraz św. Jana Nepomucena (po prawej). Obecnie w wirydarzu kościoła pw. WNMP w Kcyni znajduje się figura św. Jana Nepomucena – jedyna, która ocalała. Figury pochodziły z II poł. XVII w. i zostały zburzone przez hitlerowców.

Pocztówka: Kościół poklasztorny i fara, ok. 1912 r. Z archiwum Zbigniewa Prusaka

2. Stacja benzynowa (ul. Rynek)

Na stacji benzynowej położonej przy kamienicy pp. Pawełczaków zaopatrywano się w paliwo. Obsługiwał ją Bernard Lück.

Fotografia: Z archiwum Ewy Niespodzianej

3. Kościół ewangelicki (ul. Jurczyka) – co pozostało w przestrzeni?

W tym miejscu znajdowały się dwie poprzednie świątynie Ewangelików, rozbierane, gdy stawały się niewystarczające dla stale przybywających do miasta i okolicy Niemców. W pobliżu kompleks budynków należących do gminy ewangelickiej: pastorówka i dom gminy wyznaniowej.

Na podstawie publikacji dr. Alojzego Szudrowicza pt. *Kcynia. Szkice z historii miasta i okolic*:

- pierwszy kościół ok. 1779 r.

- drugi w 1842 r.

- trzeci – ostatni – w 1913 r. Zbudowany w rekordowo krótkim terminie – 13 miesięcy. Poświęcony 30 października 1913 r.

Kościół dwunawowy, z 54 metrową wieżą, z kazalnicą i chrzcielnicą. Neogotycki.

Co przetrwało: mur, który został zbudowany z kamieni polnych. Krzyż z wieży kościoła, który obecnie znajduje się przy drodze niedaleko Smogulca.

Wnętrze: organy, zegar, krzyż, obraz Jezusa w ołtarzu głównym (namalowany przez hrabinę Fridę Iztenplitz). Witraże z herbami niemieckiego ziemiaństwa.

Szkice z budowy wykonywane przez uczniów Seminarium Nauczycielskiego w Kcyni.

Świątynia widoczna na zdjęciu została wzniesiona w 1913 r. , rozebrana zaś pod koniec lat 60.

Wspomnienia mieszkańców z okresu rozbiórki. Wypadek w trakcie działań rozbiórkowych.

Powody podjęcia decyzji o rozbiórce obiektu.

Rzadka sytuacja, gdy na niewielkiej przestrzeni znajdowało się aż 3 świątynie (2 rzymskokatolickie i 1 ewangelicka)

Zagadkowa fotografia: Z jakiego miejsca wykonano to zdjęcie? Z archiwum Barbary Sobowiec

4. Miejsce po dzwonnicy, murze wokół Fary (ul. Farna)

Dzwonnica z 1815 roku. Rozebrana przez Niemców, podobnie jak mur okalający świątynię.

Dzwonnica zawierała tablicę z łacińskim napisem: Summi Dei Gloriam, Civitatis Ornamento, Kcyniensium Commodo 1815. Koła Piasta Kołodzieja – symbole polskości.

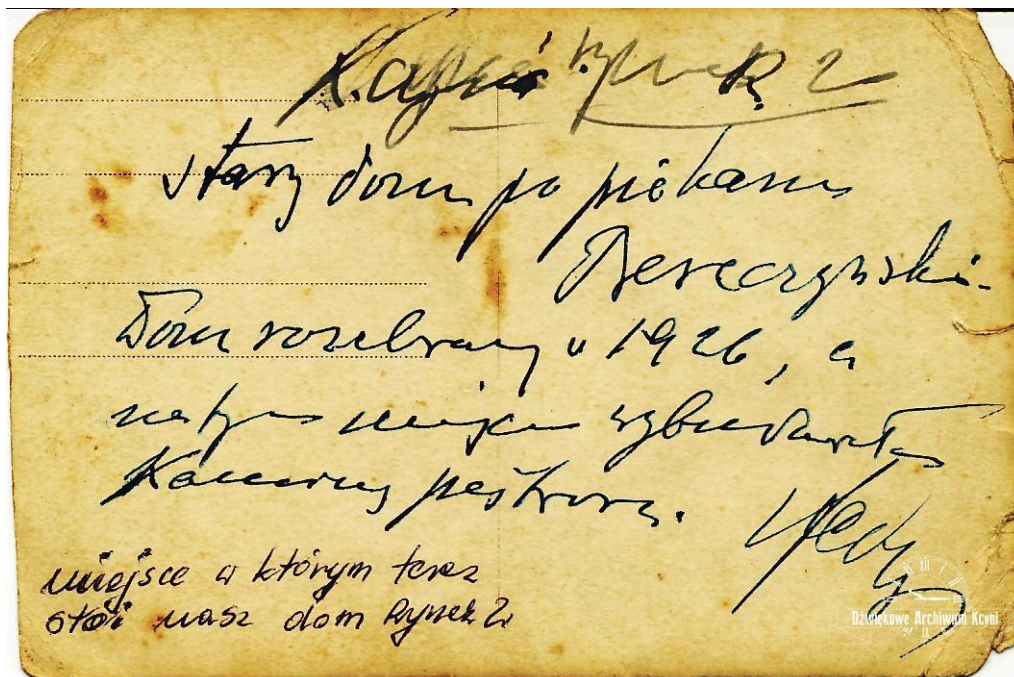
Dzwonnica znalazła się w tle wielu kcyńskich fotografii, wykonanych w okresie międzywojnia.

Wspomnienia mieszkańców: W czasie, gdy mur nie był odbudowany, prowadziło się za rączkę dzieci po tej podmurówce. Dzieci także zjeżdżały na sankach z niewielkiego wzniesienia za kościołem.

Fotografia: Kościół farny. Z archiwum Anny Oratowskiej

5. Rynek 2 – dlaczego nie ma nr 1?

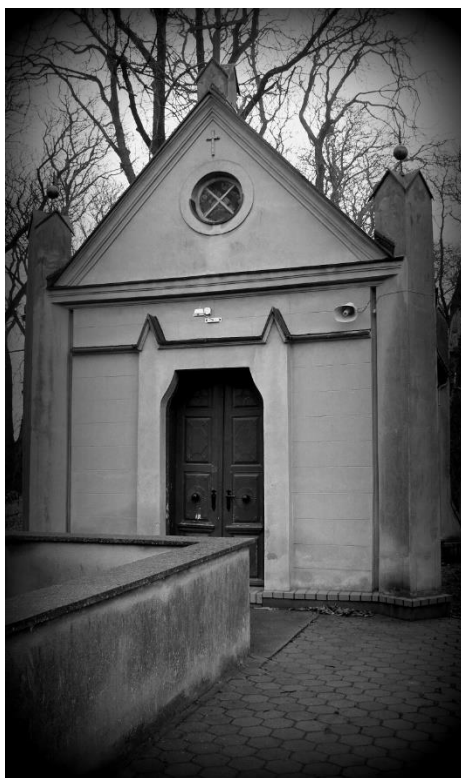
Na dwóch działkach (parcelach) został wybudowany dom należący do dr. Stanisława Jedwabnego. Poprzednio mieściła się w tym miejscu piekarnia należąca do Walentyna Bereszyńskiego (zob. fotografię poniżej wraz z opisem dr. Stanisława Jedwabnego), rozebrana w 1926 r.

Fotografia: Z archiwum Barbary Sobowiec

6. Kościół św. Barbary – stary cmentarz

Kościółek został rozebrany w związku z tym, że popadał stopniowo w ruinę. Był utrzymywany ze składek mieszczan Kcyni. Z budulca pobudowano obecną kaplicę cmentarną (Barbarkę).

Fot. Justyna Makarewicz

7. Miejsce po Synagodze (ul. Strażacka/ul. Parkowa)

Synagoga została wybudowana na pocz. XX w. Podpalona w nocy z 16 na 17 września 1939 r. przez Niemców. Obecnie w miejscu, gdzie się znajdowała, funkcjonuje parking. Świątynię i historię gminy żydowskiej upamiętnia tablica, z dodatkowymi materiałami, które można zeskanować za pomocą kodu QR.

Zapoznanie mieszkańców z materiałami udostępnionymi przez Archiwum Państwowe w Bydgoszczy (mapy, szkice architektoniczne z 1907 r.)

Wspomnienie C. C. Aronsfelda (*Podróż sentymentalna*) – Nazywaliśmy ją *Tempel*

Fotografia: Z archiwum Zbigniewa Prusaka

8. Żurawia – widok z oddali

Pałac w Żurawi po II wojnie światowej był zamieszkały przez rodziny przybyłe w te strony z Kresów. Stanowił tymczasowe lokum, zanim te rodziny osiedliły się na swoim. Wielu pamięta jeszcze jego stan z lat 90.

Fotografia: Z archiwum Ewy Wawrzyn

Masz własne wspomnienia związane z tymi miejscami? Podziel się nimi!

Opracowanie konspektu: Justyna Makarewicz/Dźwiękowe Archiwum Kcyni